

Jean-François Solnon

Istoria cuplurilor regale

Puterea
la patru mâini

Traducere din limba franceză
MIHAELA STAN

JEAN-FRANÇOIS SOLNON, născut în 1947, este un cunoscut istoric francez. Doctor în istorie și în litere, este profesor emerit de istorie modernă la Universitatea din Besançon. Specializat în Vechiul Regim și în Imperiul Otoman, a publicat în decursul timpului o mulțime de eseuri, studii și biografii, pentru care a fost recompensat cu numeroase premii și distincții. Dintre scrierile sale, amintim: *Le Goût des rois* (2015), *Louis XIV, vérités et légendes* (2015), *L'Empire ottoman et l'Europe* (2017). Este autorul mai multor volume despre Versailles, cel mai recent, *Versailles. Vérités et légendes*, apărând în 2017.

NEMIRA

CUPRINS

<i>Cuvânt-înainte. Cuplul întru maiestate.....</i>	5
I. Iustinian și Teodora (c. 524–548).....	15
II. Carol al VI-lea și Isabeau de Bavaria (1385–1422)	37
III. Isabela de Castilia și Ferdinand de Aragon (1469–1504)	65
IV. Ludovic al XIII-lea și Ana de Austria (1615–1643)	91
V. Ferdinand al IV-lea și Maria Carolina de Neapole (1768–1814)	123
VI. Ludovic al XVI-lea și Maria Antoaneta (1770–1793)	155
VII. Frederic Wilhelm al III-lea și Luiza a Prusiei (1793–1810).....	193
VIII. Victoria și Albert (1840–1861)	215
IX. Napoleon al III-lea și Eugenia (1853–1873)	247
X. Franz Joseph și Elisabeta de Austria (1854–1898).....	295
XI. Nicolae al II-lea și Aleksandra (1894–1918)	321

IUSTINIAN ȘI TEODORA (C. 524–548)

Purpura înjosită

„Trebuie acum să redăm pe scurt faptele ei și ale soțului său, fiindcă nu făceau nimic unul fără altul cât a durat viața lor în comun.”

PROCOPIU DIN CEZAREEA

Poveștilor pentru copii le place să-i însoare pe prinți cu păstro-rițe. Însă niciuna n-ar îndrăzni să căsătorească un rege sau un împărat cu o fostă prostituată, fie ea și spăsită. O astfel de unire i-ar îngrozi pe micii cititori și pe părinți i-ar scandaliza. Nimeni n-ar crede într-un asemenea dispreț pentru conveniențe.

S-ar zice că istoria nu oferă exemple de atare afabulație. Fără îndoială, în 1936 cabinetul britanic l-a constrâns să abdice pe regele Eduard al VIII-lea, hotărât s-o ia de soție pe doamna Simpson. Iar ea era vinovată doar de a fi o femeie de rând, de două ori divorțată. Întorcându-ne în timp, nu găsim prea multe uniri atât de eretice. În Franța Vechiului Regim, opinia publică tolera greu o metresă regală fără origine nobilă, blama alegerea unei favorite născute în sânul burgheziei, se sufoca de furie la ideea de a-l vedea pe rege amorezat de o fată din popor, cu reputație îndoielnică, așa că

niciunul dintre suverani n-ar fi avut prostul-gust de a se însura cu o curtezană. Ludovic al XV-lea a provocat scandal prezentând-o la Versailles pe doamna du Barry, deși nici nu se gândea s-o facă regina Franței. Ludovic I al Bavariei, și el mare amator de femei, alungat de pe tron în 1848, a trebuit să se căiască pentru a fi încercat s-o impună la München pe Lola Montez, dansatoarea cu viață sentimentală tumultuoasă. Iar bătrânul rege nu dorea decât să-i acorde noii sale metrese naționalitatea bavareză și titlul de contesă.

Așadar, căsătoria unui prinț cu o fostă prostituată era ceva de neconceput. O astfel de alegere nu numai că ar fi dovedit „slăbiciunea sufletească” a soțului, dar i-ar fi și marcat, se credea, pe supușii săi cu fierul roșu al dezonoarei. Nedemni ar fi miniștrii care s-ar prosterna în fața noii lor regine sau împărătese! Acoperiți de rușine, preoții care, ascunzându-și amărăciunea, i s-ar adresa ca unei suverane! Ca să nu mai vorbim de oamenii din popor, odinioară martori ai purtării sale josnice, gata să se numească acum, sfidând bunul-simț, supușii ei.

Totuși, ne asigură istoria, o asemenea infamie a avut loc în trecutul îndepărtat – secolul al VI-lea î.Hr. –, iar amintirea s-a păstrat. Prin anul 524 sau puțin mai târziu, la Constantinopol, viitorul împărat Iustinian (c. 482–565), cel mai cunoscut *basileus*¹, căruia i se datorează gloria Imperiului Bizantin, s-a căsătorit cu Teodora (c. 490–548), cândva curtezană. Cea care, se spune, își vânduse „frumusețea tuturor trecuturilor, lucrând cu tot trupul” avea să devină împărăteasă. Și nu pentru a se bucura doar de fastul imperial și de adorația poporului, ci pentru a împărți puterea cu soțul ei.

Chiar și astăzi Iustinian și Teodora formează un cuplu inseparabil în imaginarul colectiv. Numele lui Iustinian îl evocă automat pe al Teodorei, precum numele lui David pe al Batșebeii. Pentru cei care s-ar îndoi, mozaicurile din Bazilica San Vitale de la Ravenna immortalizează pe veci acest cuplu mitic.

Mantia de purpură scoate în evidență funcția imperială, aura din jurul capului atrage atenția asupra esenței divine a autorității sale, mâinile țin o patenă mare, din aur, ca ofrandă pentru sfântul sacrificiu al mesei. Înconjurat de înalți demnitari și urmat de un grup de gărzii,

Iustinian ocupă peretele stâng al absidei. Stă față în față cu mozaicul care o preamărește pe Teodora. Împărăteasa are privilegiul de a ocupa peretele drept, la egalitate cu împăratul. Aceleași dimensiuni, aceeași poziție între altarul principal și bolta cu semicupolă a absidei, unde domnește Mântuitorul, același fond de plăcuțe aurii. Îmbrăcată tot în purpură, împodobită cu o diademă bogată, cu capul aureolat și el și dominându-și însoțitorii, Teodora ține un caliciu de aur, bătut cu nestemate. Ar putea fi luată drept efigia unei sfinte. Ea este *basilissa*.

Din epoca aceea îndepărtată și până în prezent, cele două somptuoase mozaicuri stau mărturie pentru forța legăturii care, în memoria colectivă, îi unește pe soți. Deși poate că vigoarea culorilor din mozaicul Teodorei și bogăția paletelor cromatice care atrage ochiul tind să sugereze că locul ei în imperiu nu era al unui secund strălucit.

O fată pierdută

În Constantinopolul de atunci, nu exista meserie mai disprețuită decât a oamenilor de spectacol. Deși apreciați de un public înnebunit după jocuri și divertisment, campionii curselor de care și acrobații, dresorii de fiare și mimii nu erau considerați acceptabili în societatea bună. Teodora provenea din acest mediu care trecea drept „rușinea omenirii”: tatăl ei fusese ursar la hipodrom, iar al doilea soț al mamei ei, rămasă văduvă, avea aceeași meserie. Fetița, născută pe la 490, își petrecuse tinerețea printre angajații hipodromului, cu alte cuvinte printre paria. Lumea se înghesuia pe băncile din acest spațiu imens în care încăpeau cincizeci de mii de spectatori. Aplauda la curse și la lupte, care înlocuiseră jocurile de gladiatori, râdea gros la scenele comice, admira isprăvile acrobaților, dar, odată spectacolul terminat, cei care făcuseră mulțimea să palpite recădeau în anonimatul infamiei.

În această meserie, femeile erau cele mai năpăstuite. Dansatoarele și muzicantele erau în asemenea măsură asimilate curtezanelor, încât căsătoria legitimă le era interzisă. Fiică de saltimbanc, tână Teodora a fost dansatoare, cu siguranță mim, probabil „stripteuză” apreciată pentru gestică îndrăznească a dansurilor erotice. A fost prostituată? Procopiu din Cezareea, aproape unica sursă despre domnia lui Iustinian, ne

¹ Titlu purtat de împăratul de la Constantinopol (n.a.).

asigură că da și agravează acuzația spunând că era o curtezană de joasă speță. Și totuși, trebuie să-l credem pe cronicar?

Obişnuit al palatului imperial și secretar al celui mai cunoscut general al împăratului, Procopiu a lăsat posterității o expunere detaliată și fidelă a campaniilor militare ale lui Iustinian, pe care nu încetează să-l admire. Dar într-o altă carte de-ale sale, rămasă în manuscris, intitulată *Anekdotă* sau *Istoria secretă*, a lansat un atac nemilos împotriva cuplului imperial, constând din exagerări și minciuni. Istoricii de azi laudă relatarea războaielor făcută de acest indispensabil martor ocular, elogiază lucrarea – numită *Despre edificii* –, în care Procopiu inventariază și descrie construcțiile domniei, dar se feresc să considere *Anekdotă* o sursă demnă de încredere.

Textul, un pamflet, corespunde tradiției literare a invectivei, pe care Procopiu sigur a accentuat-o. Probabil că aici el își exprimă propriile fantasme sexuale – dacă nu cumva chiar pe ale bărbaților din epocă – și devine purtătorul de cuvânt al dușmanilor împăratului, gata să-și încarce rechizitoriul prin compromiterea soției sale. Pentru contemporani, lumea teatrului se confundă cu a prostituției, dansul unei femei în public neputând fi decât preludiul amorurilor plătite¹.

În ochii elitelor bizantine, păcatul lui Iustinian era dublu: nu luase în căsătorie o fată de familie bună, educată și cu reputația fără pată, ci o actriță, apoi îi acordase un rol în conducerea treburilor statului. În felul acesta, Teodora cumula metehnele.

Totuși, nici nu trebuie să ne imaginăm o tinerețe exemplară pentru viitoarea împărăteasă. Se susține uneori că în momentul întâlnirii cu Iustinian, ea părăsise mediul scandalos al spectacolului, ducea o viață castă și torcea lână. O versiune moralizatoare pentru o existență în realitate mai puțin ordonată. Dimpotrivă, Teodora îl urmase pe unul dintre iubii ei în Libia, după care, alungată, ar fi nimerit în Egipt, apoi în Siria, unde, în Antiohia, ar fi devenit una dintre celebritățile vieții de noapte. Având o relație cu un dansator care a adus-o la Constantinopol, i-a fost prezentată, grație acestuia, lui Iustinian, care și-a făcut-o amantă. În vârstă

¹ Procope, *Histoire secrète*, tradusă și comentată de Pierre Maraval, prefată de Alain Nadaud, Paris, Les Belles Lettres, 1990, p. 214. Vezi introducerea editorului, pp. 1–26. Se va consulta și Pierre Maraval, *L'Empereur Justinien*, Paris, PUF, colecția „Que sais-je?“, 1999 (n.a.).

de 39 de ani în 521 și de puțin timp consul, viitorul împărat tocmai își luase în primire funcția oferind jocuri somptuoase la hipodromul din Constantinopol. Nepot al lui Iustin I (518–527), împăratul aflat pe tron, care îl adoptase, Iustinian era menit purpurii imperiale. Teodora nu făcuse o alegere proastă.

Toți contemporanii recunosc că era de o frumusețe strălucitoare. Nici măcar Procopiu nu o contestă. „Teodora era frumoasă la chip și fermecătoare; era mărunță și cu pielea albă, nu într-un tot alb, dar netedă și avea privirea pătrunzătoare și directă“, scria el. O atare privire – redată de mozaicul de la Ravenna – îi dovedește inteligența și spiritul viu. Teodora nu era doar un delicios obiect al dorinței, știa să discute cu însoflete, să fie ironică, nu se zgârcea niciodată la vorbe de duh¹. O personalitate, un caracter puternic.

Cucerit, Iustinian n-a mai avut decât un singur gând, nebunesc, neașteptat: s-o ia de soție. Împărăteasa, soția lui Iustin, se opunea, uitând că ea însăși fusese prostituată, inițial sclavă. Însă împărăteasa a murit curând și obstacolul a fost înlăturat. Iustinian a obținut fără greutate o nouă lege de complezență prin care *illustris*² se putea căsători legal cu o actriță. Nici senatul, nici armata, nici Biserica și nici poporul nu s-au împotrivit, cel puțin nu fățiș, acestei uniri.

Iustin, un bătrân de 77 de ani, s-a stins în scurtă vreme. De câteva luni Iustinian era asociat la conducere în calitate de coîmpărat. Moartea unchiului său, survenită pe 1 august 527, l-a făcut unicul *basileus*. Însă n-a fost încoronat singur: alături de el, Teodora a fost proclamată *Augusta*.

Onoruri pentru împărăteasă

Aristocrația senatorială s-ar fi obișnuit cu o împărăteasă de origine umilă, cantonată în funcții modeste. Însă nu suporta o *basilissa* preocupată de soarta imperiului. Nimeni, nici măcar asprul Procopiu, nu i-a denigrat conduita. Căsătorită, Teodora s-a comportat ireproșabil. Însă

¹ Georges Tate, *Justinien. L'épopée de l'Empire d'Orient*, Paris, Fayard, 2004, p. 96. Această lucrare a fost ghidul nostru. Vezi și Guy Gauthier, *Justinien. Le rêve impérial*, Paris, France Empire, 1998 (n.a.).

² Cel mai înalt grad în ierarhia senatorială (n.a.).

fastul de care s-a înconjurat, onorurile care i se aduceau din porunca soțului au devenit insuportabile pentru toți. S-au auzit murmure de nemulțumire când împăratul i-a acordat soției libertatea de a dispune de un palat personal, un refugiu pentru cea care, evitând palatul imperial când dorea, voia să-și afirme independența. Invidioasă pe locul lui în fruntea statului, ea a adaptat eticheta la noua sa poziție, pretinzând aceleași semne de venerație precum cele acordate împăratului. Orice demnitar primit la palat trebuia să adauge la prostenarea către *basileus* încă una pentru *basilissa*. Sărutarea încălțării de purpură a împăratului nu era de ajuns, și a împărătesei aștepta aceleași omagii. Călătoria în provinciile imperiului? O însoțea o suită nesfârșită, impresiionând mulțimile prin rangul înalt al demnitarilor, numărul servitorilor și splendoarea cortegiului.

Imaginea obsedantă a Teodorei, răspândită potrivit voinței lui Iustinian pe sigilii și mozaicuri îi agasa pe toți, deși soțul a considerat prudent să n-o imprime și pe monede. Magistratii imperiului erau obligați să depună jurământul în fața ei, inscripțiile îi asociau numele cu al împăratului, i se dedicau statui. Se pierde șirul orașelor cărora Iustinian le-a dat numele soției alături de al său.

E iubirea conjugală suficientă pentru a justifica asemenea onoruri? În mod cert, Iustinian era îndrăgostit de soția lui. Dar, muncind mult și fiind obsedat de gloria imperiului, știuse să recunoască la ea talentele unui om de stat capabil să-l ajute la îndeplinirea sarcinilor. Nu a uitat că, la cinci ani după încoronare, ea îl ajutase să-și salveze tronul zguduit de redutabila răscoală Nika.

A fugi sau a rămâne?

Primii ani ai domniei fuseseră liniștiți. Starea de grație pe care o trăia cuplul imperial ascundea probabil resentimentul unei părți a aristocrației față de cel pe care-l considera un parvenit însurat cu o prostituată. Fără îndoială, dificultățile aprovizionării cu alimente cauzate de seceta repetată iritau populația Constantinopolului, deja exasperată de pretențiile fiscale ale cârmuirii. Însă domnea calmul. Nimic nu prefigura teribila revoltă urbană care, într-o singură săptămână, a devastat capitala și a amenințat puterea și însăși persoana împăratului.

Totul a început la hipodrom, loc important al vieții sociale, printr-un conflict între Albaștri și Verzi. Nu era vorba despre partide politice, pe-atunci ignorate, ci despre grupuri de suporterii care încurajau echipele la cursele de cai. Membrii acestor „facțiuni” se înfierbântau repede și rivalitatea sportivă – excitația jocului contribuind și ea – degenera adesea în tulburări. Politica nu avea legătură cu această agitație pe care n-o explicau nici apartenența la o clasă socială, nici vreo sensibilitate religioasă. Doar rivalitatea dintre echipe înflăcăra hipodromul și se revărsa adesea peste oraș. Astfel, din setea de a câștiga lua naștere încăierări teribile. Albaștrii și Verzii, bărbați și femei de-a valma, erau *hooligans* avant la lettre. „Luptau împotriva celor așezați în partea cealaltă fără a ști de ce se pun în primejdie [...]. Așa a apărut între ei o ură lipsită de sens, dar niciodată domolită”, mărturisește Procopiu.

Din primele zile ale lui ianuarie 532 au început cursele și, odată cu ele, obișnuitele ciocniri dintre Albaștri și Verzi. Oare poliția a făcut exces de zel? A arestat trei indivizi deosebit de turbulenți, pe unul l-a spânzurat, dar ceilalți doi au scăpat de moarte întrucât funia s-a rupt. Poporul a cerut să fie iertați. Soldații au refuzat, prin urmare mulțimea i-a masacrat. Violența generând violență, Albaștrii și Verzii s-au unit contra autorităților, iar suporterii s-au transformat în răzvrățiți.

Zilele următoare au fost zile de răzmeriță. În tot orașul răsculații au jefuit și au incendiat case, biserici, prăvălii, clădiri publice. Pentru prima dată, răzvrățiții atacau puterea imperială. Cuvântul lor de ordine era *Nika*, „Să învingi!”. Un strigăt care, de obicei, încuraja echipele. Însă în ianuarie 532 el trebuia să-i incite pe rebeli împotriva autorităților, devenind „Să învingem!”. Strânși la porțile palatului, răsculații au cerut destituirea miniștrilor. Împăratul a cedat, însă gestul său n-a potolit mulțimea. Palatul imperial era amenințat. Iustinian a încercat să-l despresoare cu ajutorul soldaților. Fără succes. Înverșunarea răsculaților a sporit. Constantinopol a devenit o vâlvătaie imensă, înțepită de vânt. „Orașul nu mai era decât o grămadă de coline negricioase [...], plin de fum și de cenușă; mirosul de ars răspândit pretutindeni îl făcea de nelocuit, iar vederea lui îi trezea privitorului groază amestecată cu milă”, scrie un martor. Distrugeri, omoruri, teroare. Pradă anarhiei, capitala părea cuprinsă de un soi de nebunie autodistrugătoare. Iustinian se ascundea în palatul său asediat. Trupele de soldați chemate

ca întăriri au întârziat să pătrundă în oraș și, odată intrate, n-au putut să ajungă în inima cetății.

Duminică, 18 ianuarie, când răscoala ținea deja de cinci zile și cinci nopți, împăratul s-a înfățișat poporului la hipodrom¹, cu Evanghelia în mână. Va fi suficient cuvântul imperial pentru a domoli revolta? „Jur pe această carte sfântă că vă iert toate păcatele și nu voi pune să fie arestat niciunul dintre voi, dacă vă întoarceți la casele voastre în liniște“, a declarat el. Răspunsul mulțimii a izbucnit imediat, usturător: „Minți, măgarule, juri strâmb.“ Nici forța, nici persuasiunea nu puteau, așadar, înfrânge revolta. Impasul era total.

Lipsit de orice autoritate reală, Iustinian și-a lăsat consilierii săi să fugă din oraș. El însuși, amenințat de o revoluție de palat, risca să cadă victimă asasinilor. Iar temerile lui nu erau simple închipuiri. Unii membri ai aristocrației puneau la cale un complot ca să-l înlăture de pe tron în favoarea unui general, nepotul unui împărat defunct. Poporul l-a aclamat pe uzurpator, l-a proclamat împărat și se pregătea să-l instaleze în palat. Totul părea pierdut pentru Iustinian.

Să rămână însemna să aștepte moartea sau cel puțin captivitatea. Fuga i-ar fi permis să caute ajutor în provincii și să ia inițiativa, dar fără garanția reușitei. În astfel de momente, cel mai hotărât om de stat ezita. Trebuia să rămână în palat, să nu renunțe la legitimitatea sa, cu riscul de a pierde tot sau să părăsească tronul ca să-și salveze viața, în speranța unei revanșe? Iustinian își îndeplinise întotdeauna misiunea cu demnitate și cu seriozitate. Avea planuri mari: să ia înapoi de la barbari provinciile smulse de aceștia din Imperiul Roman, pe care visa să-l reconstituie, să reformeze statul din interior. De la urcarea pe tron, începuse reforme administrative și stabilise o comisie însărcinată să pună ordine în legislația existentă. Se născuse codul care îi poartă numele². Muncind neobosit, ocolind plăcerile obișnuite, evitând excesele, „împăratul care nu doarme niciodată“ avea o idee măreață despre funcția și îndatoririle sale. Însă acest om al datoriei ezita.

¹ Marele Palat era legat de hipodrom prin loja împăratului, ea însăși o clădire vastă numită *kathisma* (n.a.).

² Codul lui Iustinian a fost publicat în 529. Celelalte culegeri juridice, *Digestele* sau *Pandectele*, precum și *Institulele*, sunt ulterioare Răscoalei Nika (n.a.).

În cele din urmă s-a hotărât și a poruncit să se încarce pe un dromon o veritabilă comoară destinată să finanțeze o armată. Comandantul a primit ordin să fie gata de plecare. Iustinian se pregătea să fugă. Însă tentativa sa a fost oprită brusc.

Teodora s-a opus oricărei retrageri. Împărăteasa vedea în această „fugă la Varennes“ *avant la lettre* o greșeală politică și dezonoare. Plecarea ar însemna abandonarea puterii, pierderea definitivă a legitimității unui monarh desemnat drept „alesul preacredincios al Domnului“. Fuga ar fi nedemnă de un *basileus*, „locțiitorul lui Dumnezeu pe pământ“, urmaș al împăraților romani. În plus, o fugă rușinoasă l-ar lipsi de șansa de a pune stăpânire pe situație. Împăratul, susținea împărăteasa, dispunea de bogății cu care să cumpere aliați și să liniștească poporul. Iustinian putea să cheme întăriri pe marea plină de corăbii ai căror căpitani îi erau devotați. Exilul, a insistat Teodora, e greu de îndurat pentru un suveran. Ea însăși considera intolerabil să treacă fie și o singură zi fără să fie numită *Augusta*. Împărăteasa a ple-dat pentru a rămâne la palat și a rezista.

Argumentele ei i-au tulburat pe împărat și anturajul său. În fața pericolului, micuța dansatoare disprețuită se dovedea o mare doamnă. Trezea iar curajul celor care și-l pierduseră. Cuvintele adresate soțului său și-au atins ținta. „Omului“, a declarat ea, „îi e cu neputință ca, odată venit pe lume, să ocolească moartea, dar să fii fugar când ești împărat, asta nu se poate îngădui. Dacă vrei să fugi, cezar, bine [...]. Dar cântărește atent și teme-te ca după fugă să nu preferi moartea salvării. Mie îmi place dictonul *purpura e un giulgiu frumos*.“ Ultimele cuvinte, frumoase ca Antichitatea, au răsturnat situația. Iustinian s-a răzgândit și a hotărât să reziste.

Sub loviturile unei bande de răzvrătiți, porțile palatului amenințau să se prăbușească. Însă Belizarie și Mundus, doi generali fideli, au reușit să străpungă asediul și să blocheze intrările hipodromului, unde erau adunați răsculații. Soldații au pătruns în incintă și, cu spada în mână, au masacrat fără reținere mulțimea atât în arenă, cât și în gradene. S-a vorbit de treizeci de mii de morți. Generalul uzurpator, rod al revoltei, a fost arestat. Iustinian era gata să-l ierte pe acest împărat de-o zi. Însă Teodora l-a determinat cu un simplu gest să-și schimbe părerea. Generalul a fost executat.

A salvat Teodora imperiul? Corect e să recunoaștem că măcar a avut o contribuție. Represiunea severă a prevenit orice altă viitoare revoltă. Orașul martirizat a trebuit reclădit. Bazilica Sfânta Sofia căzuse pradă flăcărilor, dar s-a pornit la reconstrucția ei chiar în luna următoare.

În fața încercării, cuplul, inițial în dezacord privind atitudinea ce trebuia adoptată, s-a sudat iar. Iustinian a înțeles cu această ocazie că poate găsi sprijin și încurajare și dincolo de cercul consilierilor săi. Nu era singur. Femeia pe care o iubea avea tăria de caracter a nobililor. Sângele-rece al împărătesei, simțul ei politic, încrederea ei în forțele imperiului au trezit admirație. Și astfel, în 532, Teodora a câștigat pariul: până la moarte va fi numită *Augusta*.

O dizgrație programată

Cârcotașii erau scandalizați de extraordinara ei ascensiune socială. În curând au găsit și alte motive de nemulțumire. Nu se spunea că-și ține sub papuc soțul, deși lui Iustinian nu-i lipsea voința? Nu se amesteca ea în treburile statului? Cei mai buni juriști repetau cu plăcere că în imperiu femeile erau excluse de la îndatoririle oficiale. Cum era posibil ca o femeie de origine vrednică de dispreț să se bucure de o asemenea trecere pe lângă *basileus*, încât, garantau unii, să guverneze imperiul cu el? Originea socială a împărătesei era motiv de umilire pentru aristocrația senatorială, care nu știuse să-și impună una dintre fiice în patul imperial, însă rolul activ al Teodorei pe lângă împărat era socotit scandalos de toată lumea.

Teodora n-a dus niciodată lipsă de dușmani. La rândul ei, i-a urmărit cu ură pe mulți dintre miniștrii și consilierii lui Iustinian. I-a lovit pe cei care voiau să câștige influență în detrimentul ei, și-a aruncat în dizgrație rivalii, s-a străduit să-și îndepărteze rivalele. Dar, cum hoțului de hoț i-e frică, i s-au atribuit crime de care nu se făcea vinovată.

Astfel, s-a pretins că la porunca ei ar fi fost asasinată frumoasa Amalasunta, fiica lui Teodoric, regele goților, care devenise regină a Italiei la moartea tatălui și a fiului ei. Realitatea este însă alta. În războiul dificil pe care Amalasunta l-a dus împotriva nobililor goți, ostili politicii ei de alianță cu împăratul bizantin, nefericita regină a cerut

azil politic în imperiu. Iustinian i l-a acordat. Cronicarul Procopiu ne asigură că Teodora se temea de sosirea unei femei nobile, regină, „frumoasă la înfățișare” și despre care se știa că „dă dovadă de multă hotărâre pentru a obține ce vrea”. Convinsă de tăria de caracter a reginei Italiei și de farmecul ei natural, Teodora a hotărât „s-o înfrunte pe această femeie până la a-i provoca moartea”. Prin urmare, se zice că l-ar fi însărcinat pe ambadorul trimis de Iustinian la Ravenna s-o asasineze.

Gelozia împărătesei era într-adevăr reală, dar, în ciuda limbii otrăvite a lui Procopiu, nu din porunca sa a fost ucisă mult prea seducătoare regină. Fiindcă Amalasunta renunțase la ideea de a se refugia în Bizanț. A rămas pe tron, ținându-le piept dușmanilor. Peste câțiva ani, la o nouă răzvrătire, a fost strangulată (sau înecată), însă asasinul ei nu a fost împărăteasa Bizanțului, ci propriul soț, de a cărui slăbiciune Amalasunta crezuse că poate profita pentru a acapara întreaga putere.

Ura Teodorei era acerbă. Victimă i-a căzut și unul dintre miniștrii importanți ai lui Iustinian, Ioan de Capadocia, prefectul pretoriului din Orient. Bărbatul avea totul pentru a-i displace împărătesei. Necioplit, lipsit de cultură, superstițios și desfrânat, Ioan de Capadocia îi amintea prea mult de mediul infam din care ea reușise să scape. Își expunea fără rușine averea imensă, dobândită în mod îndoielnic. Un parvenit căruia îi plăceau distracțiile grosolane. Însă un slujitor indispensabil imperiului. Extraordinara competență fiscală, simțul administrării, eficacitatea i-au asigurat încrederea lui Iustinian zece ani și promovarea la prefectura pretoriului, făcând din el un soi de prim-ministru. Un ministru capabil să umple în timp record vistieria statului trebuia bine tratat, iar păreriile lui trebuiau ascultate. De altfel, omul era cunoscut pentru exprimarea lui slobodă. Deloc lingușitor, vorbea fără ocolișuri chiar și în fața tronului și nu pierdea nicio ocazie să-și arate disprețul pentru împărăteasă. Motiv pentru care Teodora îl ura.

Cu mare pricepere, imoralul Ioan de Capadocia și-a extins încontinuu atribuțiile, transformând prefectura pretoriului într-o a doua putere în stat. Teodora a înțeles pericolul mai bine decât Iustinian. Zvonurile, întreținute de dușmanii săi, ziceau că aspiră la demnitatea imperială. Pentru a-l distruge, împărăteasa a pus la cale o intrigă elaborată.